

L'ART ROMÀNIC

Després de la caiguda de l'Imperi Romà d'Occident hi va haver un període d'inestabilitat política i de transformacions socials i econòmiques. Els germànics que envaïren les terres varen aportar noves concepcions del dret, la ruralització i les bases del feudalisme, però no es varen poder imposar sobre les bases culturals anteriors. D'aquesta manera les noves aportacions varen conviure amb la llengua llatina, les formes de l'art clàssic i la importància del cristianisme.

La inestabilitat va començar a millorar a finals del segle VIII amb la restauració de la idea imperial i l'aliança de l'Església romana amb el poder polític que va fer del cristianisme un element cohesionador en la cultura europea, cosa que provocar la seva expansió i l'aparició del Romànic. Totes les manifestacions artístiques d'aquest període s'emmarquen dins el terme Preromànic.

L'art romànic va sorgir a l'Europa Occidental a finals del segle X i es va prolongar fins a principis del segle XIII tot i que els segles més importants foren el XI i el XII. Així, la seva evolució es divideix en:

- Primer Romànic (finals s. X – finals s. XI): es defineixen les característiques de l'estil i la tipologia de les esglésies i dels monestirs i s'inicia la construcció de la tercera abadia de Cluny.
- Romànic ple (finals s. XI – mitjans s. XII): l'arquitectura assoleix un alt grau de monumentalitat, es generalitzen les cobertes de pedra i l'escultura s'apodera de les façanes i dels claustres.
- Romànic tardà (a partir de mitjans s. XII): es produeixen canvis en l'arquitectura religiosa i noves solucions constructives. A finals del s. XII apareixen les primeres obres gòtiques a França però a la resta d'Europa es manté fins a finals del s. XIII.

Cal tenir en compte que en el Romànic no hi ha un artista sinó que hi ha un intel·lectual que dissenya l'obra i un artesà que la realitza, la consideració del qual depèn de la seva habilitat. A més, l'escultura i la pintura s'havien d'ajustar als models establerts perquè el significat religiós fos clar i evident per als espectadors

L'arquitectura és la principal manifestació artística del Romànic, la qual integra l'escultura i la pintura. Els dos tipus d'edificis més importants són les esglésies i els monestirs, els quals presenten solucions constructives i formals diverses, tot i que mantenen uns elements comuns que defineixen l'estil. Aquests trets comuns són la utilització de la pedra com a material de construcció, l'arc de mig punt sobre columnes o pilars com a sistema de suports i cobertes i la utilització de voltes de pedra, que solien ser de canó a la nau central, d'aresta a les laterals i de quart d'esfera als absis.

La volta de canó, a causa del seu pes, necessita contrarestar tensions i per això s'utilitzen els arcs faixons les naus laterals, els murs gruixats i els contraforts exteriors.

La nau central i les laterals tenen diferent alçada, ja que la central té dos pisos: les arcades de separació i les finestres, que més tard poden ser substituïdes per una galeria o trifori. Damunt el creuer entre les dues naus hi ha el cimbori, una torre de planta quadrada o octogonal que per l'interior es manifesta com una cúpula de mitja esfera. Les façanes estaven emmarcades per dues torres cilíndriques o quadrades i a les portalades es concentrava la decoració escultòrica.

En el segle X es va impulsar la construcció de monestirs, els quals s'organitzaven entorn un claustre d'on s'anava a les diverses dependències com l'església, la sala capitular... Un dels monestirs més importants és El Monestir de Cluny.

L'església és l'edifici essencial del període romànic. Aquesta sol ser amb planta de creu llatina i amb un cos longitudinal orientat d'oest a est, format per una nau central i una o dues naus laterals a cada costat. També tenen el transsepte, que és la nau transversal que determina el creuer sobre el qual s'alça el cimbori, i el presbiteri, un espai pel sacerdot a la capçalera del temple que pot ser de tres absis o d'un absis amb absidioles i la girola que l'envolta. Una de les esglésies de peregrinació més importants es La Catedral de Santiago de Compostel·la.

L'escultura romànica s'adapta a la simbologia del temple i al seu marc arquitectònic. Les seves característiques més importants són la solemnitat, el hieratisme, l'absència de perspectiva i fons paisatgístic, la jerarquització, l'expressivitat i el simbolisme, ja que interessava ser fidel a la narració bíblica i no a les formes reals, per això utilitzaven la policromia.

La pintura es dividia en:

- Pintura mural, utilitzada per pintar l'interior de les esglésies i amb programes iconogràfics extensos i relacionats amb el significat de cada part del temple. S'utilitzava la tècnica del fresc o una mixta i es caracteritzava pel caràcter simbòlic, la monumentalitat, el hieratisme, els colors purs i plans sense mescla i l'absència de fons paisatgístic i de perspectiva.
- Pintura sobre fusta, centrada a l'altar, el qual es cobreix amb un frontal que, en les esglésies petites, solia ser de fusta decorat amb pintures. La tècnica i la iconografia era semblant a la pintura mural. Va ser molt abundant a Catalunya.

L'ART ROMÀNIC

Jordi Oliver Morell

Història de l'art

Grup R3 B

Escola Superior de Disseny de les Illes Balears